

# KREYBIG LAJOS TALAJTÉRKÉPEZÉSI TEVÉKENYSÉGE

BACSA IMRE

MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatala, Budapest

Kreybig Lajos születésének századik évfordulója jó alkalom arra, hogy volt munkatársai és tanítványai, a talajtani tudomány mai magyar művelői áttekintsék életművét, eredményes, sokoldalú tevékenységét. Úgy gondolom, nehezen dönthető el, melyik volt működésének az a területe, ahol a legnagyobbat alkotta.

A mai megemlékezés keretében Kreybig Lajos talajtéreképezési tevékenységéről kívánok néhány gondolatot mondani.

Kreybig Lajos életéből kb. két évtizedet áldozott a talajtéreképezésre. Nagyon nagy kegy volt ez a sorstól. Keveseknek adódik meg, hogy elképzeléseit, amelyhez ilyen nagy anyagi áldozatra van szükség, valóra is válthassa.

A harmincas évek elején megkezdődött és a felszabadulás után befejeződött téreképezés célját Kreybig Lajos a következőkben vázolta:

„a termelést irányító szerveknek, az agrárpolitikusoknak, a gazdáknak, úgymint a termesztés kérdéseivel tudományosan foglalkozó intézményeknek, a talajadottságok helyi fekvésébe, kiterjedésébe, és iránytadóan a részlettulajdonságokba is betekintést adjon”.

Az okszerű gazdálkodás elvét hirdette. Tanulmányaiban szenvedélyesen hangsúlyozta, hogy „csak azokat a növényeket termesszük, amelyek természeti adottságaink mellett a legjobban és legbiztosabban díszlenek”.

„A termesztésre alkalmas növények közül azokat termesszük, amelyek az adott gazdasági körülmények között a legjobban értékesíthetők és amelynek termesztése előreláthatólag a legmagasabb tisztajövedelem elérését biztosítja,” s hogy

„A termesztési munkálatokat . . . úgy végezzük, amint azt a . . . talajtulajdonságok és külső körülmények megkövetelik.” Ezeknek a feladatoknak csak úgy lehet eleget tenni, tanította: ha megismerjük a mezőgazdasági termelés ökológiai tényezőit, a talaj, az éghajlat és a hidrológiai viszonyokat, s mellette a termesztendő növények fiziológiai igényeit.

Kreybig Lajos gyakorlati ember volt, és talajtéreképei is a gyakorlati munkához adtak eligazítást. A téreképek szerkesztésénél azt az elvet követte,

hogy már egyszerű rátekintéssel is megállapítható legyen hol milyenek a növénytermesztésben érvényesülő legfontosabb talajtulajdonságok, és hol van esetleg szükség különleges talajjavítások elvégzésére. Az 1 : 25 000 térképeken a növényfiziológiailag érvényesülő kémiai viszonyokat a kémhatás és a telítettségi tulajdonságok figyelembevételével a területileg túlnyomóan érvényesült különböző színekkel ábrázolta.

A Kreybig Lajos irányításával készült talajismereti térképekkel kapcsolatos munkálatok célja kifejezetten gyakorlati, és az alkalmazott talajtan tárgy-körébe tartozik.

A talajtérképezés 1933-ban kezdődött meg. Akkor Tiszacsege környékén, mintegy 200 km<sup>2</sup> terület felvételezésére került sor. 1934-ben már megjelent a tiszacsegei, az egyeki és a polgári talajismereti térképlap. Az 1935. évi jelentésben a Földtani Intézet közli, hogy a munkálatok során már 50 db 1 : 25 000 léptékű lapot vettek fel és ebből 30 térképlap áll kiadásra készen. 1939. december 31-ig 114 térképlap készült el, 1941-ben a felvételek ütemének gyorsítása céljából a talajfelvevők nyolctagú törzsgárdáját 35 külső munkatárssal egészítették ki.

Az 1943. évi jelentésben az intézet igazgatósága térképmellékleten mutatja be az addig elkészült térképlapokat. (Kb. 250 állott feldolgozás alatt és nyomtatásban megjelent 102.)

A felvételezők munkáját Kreybig Lajos a helyszínen személyesen ellenőrizte.

Így módjában volt egy-egy nagyobb területet áttekintően tanulmányozni, és megállapítani, hogy az egyes talajtani és növénytermesztési tényezők a felvételi terület különböző részein hogyan változnak. Ez a személyes adatgyűjtés lehetőséget biztosított számára, hogy a területen gazdálkodók véleményét, tapasztalatait is felhasználva próbálja a gyakorlati gazdálkodás számára legmegfelelőbb művelési módot, technológiát meghatározni.

Az átnézetes talajismereti térképekhez ún. magyarázók is készültek. A magyarázók az adott térképszelvény területének talajtani viszonyait, geológiai ismertetését, a talajfelvételi jegyzőkönyvek és laborvizsgálatok részletes adatait tartalmazzák.

Ezekben a magyarázókból megtalálhatók azok az adatok is, amelyek a térképszelvényen az áttekinthetőség fenntartása érdekében nem voltak rögzíthetők.

Kreybig Lajos ma is aktuális kérdéseket fogalmazott meg akkor, amikor szorgalmazta a táblatörzskönyvek rendszeresítését és naprakész vezetését. Fontosnak tartotta a táblatörzskönyveket, mert azt vallotta, hogy azok adataiból lehetőség van az egyes táblák talajainak termékenységét, dinamikáját nyomon követni, következtetéseket levonni, ha azokban minden egyes a terméseredményre kihatással bíró tevékenységet, időjárási viszonyokat stb. feljegyeznek. Sajnos a táblatörzskönyvek szakszerű vezetésével nagyüzemeink kevés kivétellel mind a mai napig adósak.

Kreybig Lajosnak elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy világviszonylatban elsőnek hazánkban készült 1 : 25 000 méretarányban országos talajtérkép. A Kreybig-féle átnézetes talajismereti térképek még napjainkban is támpontul szolgálnak a készülő meliorációs és talajvédelmi tervek készítésénél; használják a földhivatalok a kataszteri tisztajövedelmi talajosztályozási rendszerben az osztálybasorozások végrehajtásánál.

Az 1 : 25 000 térképeken kívül Kreybig Lajos szerkesztett kisebb méretarányú 1 : 75 000 és 1 : 200 000 léptékű tájegység térképeket is, amelyeken az eltérő talajadottságú talajok területi kiterjedését mutatják be (szikes talajok, meszes, ill. savanyú homok, vályog- és agyagtalajok, valamint a kotus talajok csoportját különböztetve meg).

A Kreybig Lajos talajtérképei korának legszínvonalasabb talajtérképei voltak. Talajtérképezési tevékenységét úttörő tevékenységként értékelhetjük, és úgy emlékezhetünk rá legméltóbban, ha számba vesszük mit tettünk, mivel gazdagítottuk és hogyan fejlesztettük tovább tevékenységét összhangban a talajtani tudomány fejlődésével.

Napjainkban a Kreybig-féle átnézetes talajismereti térképeket az 1 : 10 000 méretarányú genetikus talajtérképek váltják fel, melyek az ország területének 1/3-áról már elkészültek. Ezek a talajtérképek már olyan segítséget adnak a gyakorlatnak, amelyet Kreybig Lajos is elgondolt. A talaj és a termőhely ökológiai vizsgálatára épül a földértékelés új rendszere is, amely az elavult kataszteri tisztajövedelmi rendszert fogja felváltani.

A magyar szocialista mezőgazdaság mai gyakorlata már elképzelhetetlen a nagyméretarányú talajtérképek nélkül. Kreybig Lajos volt az első, aki ezt felismerte, és a mezőgazdasági gyakorlat számára létrehozta talajtérképezési rendszerét.

Ma, mikor tevékenységére emlékezünk, tisztelettel hajtunk fejet életműve előtt.